

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA APLIKOVANEJ ETIKY

ETICKÁ VÝCHOVA U MALOLETÝCH A MLADISTVÝCH

Michaela Gáliková

2011

ETICKÁ VÝCHOVA U MALOLETÝCH A MLADISTVÝCH

BAKALÁRSKA PRÁCA

Michaela Gáliková

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA APLIKOVANEJ ETIKY

Študijný odbor: ETIKA PROFESNÝCH ČINNOSTÍ

Školiteľ: JUDr. Viola Takáčová, PhD.

Oponent: RNDr. I. Lomnický, PhD.

Stupeň kvalifikácie: bakalár

NITRA 2011

ABSTRAKT

GÁLIKOVÁ, Michaela: Etická výchova u maloletých a mladistvých. [Bakalárska práca] / Michaela Gáliková. – Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Filozofická fakulta; Katedra aplikovanej etiky. – Školiteľ: JUDr. Viola Takáčová. Nitra: FF UKF, 2011, s

V mojej bakalárskej práci s názvom **Etická výchova u maloletých a mladistvých** by som svoju pozornosť chcela upriamiť na výchovu a formovanie osobností maloletých a mladistvých, na ich vzťah k svetu, k jeho prostrediu, utváraniu si vzťahu k spoločnosti, v ktorej vyrastajú i k sebe samým. Poukázať na možné spôsoby ich výchovy, na potreby, ktoré formujú ich osobnosti. Nedá sa nespomenúť aj samotné prostredie, v ktorom maloletý a mladistvý vyrastajú, pretože to vo veľkej miere ovplyvňuje ich samotný vývoj a spoznávanie seba samých. V prvej časti svoju pozornosť upriamujem na výchovu maloletých a mladistvých, na formovanie ich osobností, na možné spôsoby výchovy a taktiež stanovenie si cieľov výchovy. Druhú časť venujem prostrediu, v ktorom maloletí a mladiství najčastejšie vyrastajú, ako to vplýva na ich vnímanie sveta, na utváranie si vzťahov a na ich celkový rozvoj osobnosti, utváranie si hodnôt a možností pre ďalší život. V poslednej časti poukazujem na problémy maloletých a mladistvých súvisiace s ich začlenením sa do spoločnosti, v ktorej vyrastajú.

Kľúčové slová: etika, výchova, maloletý, mladistvý, rodina, funkcie rodiny, metódy a formy výchovy v rodine, problémy mladistvých a maloletých

ABSTRACT

Gáliková, Michaela: Ethic upbringing in minors and youthfals. [Bachelor's thesis]

Michaela Gáliková. - Constantine the Philosopher University in Nitra. Faculty of Philosophy, Department of Applied Ethics. Tutor: JUDr. Viola Takáčová. Nitra: FFUKF, 2011,

In my bachelor thesis entitled "Ethic upbringing in minors and youthfals, I would like to draw my attention to the education and formation of personality minors and youthfals, their relationship to the world, its environment, forming a relationship to themselves and to the human society in which they grow. I would like to point out possible ways of their education, the needs that shape their personalities.

Not to mention also the very environment in which minors and youthfals grow up, because it greatly affects their development and getting to know themselves. In the first part I put my attention to the education of minors and youthfals, to taking a shape of their personalities, to possible ways of education and also the determination of the objectives of education. The second part deals with environment in which minors and youthfals mostly grow up as it influences their perception of the world, their relationship making and their overall personality development, the values making and possibilities for further life. In the last part I am pointing out the problems of minors and youthfals associated with their integration into the the human society in which they grow up.

Key words: education, minor, youthful, family, family types, family functions, methods and forms of education in the family, problems of minors and youthfals

ÚVOD

Človek je človekom od prvého okamihu svojej existencie, prichádza na svet ako ľudské stvorenie a preto ku nemu treba pristupovať s úctou a vážnosťou k jeho životu, s rešpektom k jeho ľudským vlastnostiam a schopnostiam (Diatka C., Etika a súčasnosť, str. 96). Tieto slová vystihujú a naznačujú smer, ktorým by som sa chcela uberať pri písaní svojej bakalárskej práce. Jedinečnosť každého človeka si môžeme všimnúť nielen tým, že si porovnáme jednotlivé fyzické odlišnosti, ale hlavne tým, že každý z nás ovplyvňuje inými vlastnosťami a schopnosťami a to nás robí takými jedinečnými. Dobrým príkladom je prostredie, v ktorom žijeme. Aj keď sa rodinní príslušníci na seba podobajú výzorovo, nikdy v rodine nenájdete rovnaké povahy. Každý jedinec má iné vlastnosti, predstavy, túžby a samotný pohľad na život. Neodškriepiteľnou súčasťou pre budovanie našej osobnosti sú aj geneticky zakódované odkazy od našich rodičov, ktoré už počatím získavame a stávajú sa základom pre ďalší náš rozvoj. Nemôžeme vylúčiť ich dôležitú úlohu pri formovaní našich osobností, keďže významným spôsobom ovplyvňujú celý náš život.

Svoju prácu som rozdelila do troch častí, v ktorých by som chcela priblížiť formovanie osobností maloletých a mladistvých.

V prvej časti sa venujem vysvetleniu pojmu etická výchova, kde poukazujem na potrebu vychovávať maloletých a mladistvých. Žiaden človek sa nenarodí už ako hotová osobnosť, ktorá dokáže samostatne rozhodovať o svojich potrebách a presne vie, akým spôsobom chce vo svojom živote napredovať. Každý z nás potrebuje vedľa seba postavu vychovávateľa, ktorý nás vedie a vstúpuje nám určité návyky, pomáha nám rozvíjať svoje vlastnosti a formuje naše vedomie. V tejto kapitole som vytýčila aj jednotlivé ciele výchovy maloletých a mladistvých. V poslednej podkapitole sa venujem hlavne vysvetleniu pojmov maloletí a mladiství a taktiež som spomenula aj niektoré práva a povinnosti maloletých a mladistvých.

Druhú kapitolu venujem prostrediu, v ktorom maloletí a mladiství najčastejšie vyrastajú a to je samotná rodina. Rodina je významným činiteľom pri formovaní osobnosti maloletých a mladistvých. Je prvým vychovávateľom a veľkou mierou ovplyvňuje nadobúdanie hodnôt a názorov jednotlivých jedincov.

Túto kapitolu som rozčlenila do viacerých podkapitol, v ktorých rozoberám nutnosť rodiny pre zdravý vývoj mladistvých a maloletých, venujem sa samotnému významu rodinnej výchovy, spôsobom výchovy, využívaniu prostriedkov výchovy v rodine a metódam výchovy v rodine.

Tretia kapitola rozoberá problémy, ktoré súvisia s výchovou maloletých a mladistvých. Poukazujem na to, že maloletí a mladiství sa dosť často svojou vlastnou vinou a zlými rozhodnutiami dostávajú do problémov, ktoré dokážu poznačiť ich život. Je však otázne, či sa dokážu z vlastných chýb poučiť a využiť ich vo svoj prospech v ďalšom napredovaní rozvoja svojích osobností.

OBSAH

ÚVOD

1. CHARAKTERISTIKA POJMU VÝCHOVA.....	8
1.1. Pojem etika.....	8
1.2. Etická výchova.....	9
1.3. Metódy etickej výchovy.....	11
1.4. Ciele výchovy a ich členenie.....	12
1.5. Vymedzenie pojmov maloletý a mladistvý, práva a povinnosti maloletých a mladistvých.....	14
2. ČINITELE FORMOVANIA VÝCHOVY MALOLETÝCH A MLADISTVÝCH ..	16
2.1. Rodinné činitele.....	17
2.2. Význam rodinnej výchovy.....	18
2.3. Spôsob výchovy a výchovné štýly rodičov.....	19
2.4. Prostriedky výchovy v rodine.....	21
2.5. Metódy výchovy v rodine.....	23
2.6. Formy výchovy v rodine.....	24
3. PROBLÉMY SÚVISIACE S VÝCHOVOU MALOLETÝCH A MLADISTVÝCH.....	27
3.1. Delikvencia maloletých.....	29
3.2. Kriminalita mladistvých.....	29
3.3. Najčastejšie poruchy správania u maloletých a mladistvých	33
ZÁVER.....	35
Zoznam použitej literatúry	37

1. CHARAKTERISTIKA POJMU VÝCHOVA

Výchova patrí k najzložitejším procesom aké poznáme. Samotný pojem výchova je chápaný rôzne, pretože väčšinou jeho charakteristika závisí od podmienok a stupňa rozvoja doby, v ktorej človek svoje dieťa vychováva. Podľa niektorých je výchova ustavičné a organizované pôsobenie na človeka, kultivuje jeho vzťah k svetu, prostredníctvom výchovy sa utvára vzťah človeka k prírode, k spoločnosti i k sebe samému. Ďalší názor zase hovorí o tom, že výchova je uvedomelá starostlivosť o dieťa. Vychovávať znamená pôsobiť až do vnútra dieťaťa, aby v ňom bola vyvolaná žiadúca odozva jeho schopností a vlôh po stránke intelektovej, citovej a sociálnej, ktoré sú charakteristické pre harmonický rozvoj osobnosti a majú dopomôcť človeku k dosiahnutiu jeho životného cieľa. Spoločné však zostáva, že výchova je akýmsi cieľavedomým rozvojom osobnosti človeka alebo skupiny ľudí ku svetu, v ktorom žije. Dopomáha k formovaniu osobnosti každého jedinca a následne i k jeho začleneniu sa do spoločnosti. Preto je veľmi dôležité v akom prostredí jedinec vyrastá a aké hodnoty sú mu už od jeho narodenia vštepované.

Hovorí sa o štyroch základných definíciách výchovy:

- a) praxeologické – činnosť vychovávateľov, vplyv na chovancov a ich výchova, pretváranie
- b) evolučné – opisujú nielen cieľové vychovávanie u mladých, ale aj ich slobodný rast a rozvoj
- c) situačné – poukazujú na spoločný a spoločenský rozmer výchovy, realizujúcej sa prostredníctvom spoločného prežívania, práce, zábavy, rozhovorov, tvorivosti, slávností atď., dôležité je vytvoriť výchovné prostredie, ktoré podvedome vplýva na vychovávaného (Nowak, 2007, s.843)

1.1. Pojem etika

Aristoteles je prvým systemizátorom etiky. Aristotelova etika je etikou pre občanov a predpokladá život v štáte a občianske vzťahy. Zaraďuje ju do klasifikácie vied, určuje jej definíciu, systematicky vytyčuje jej hlavné teoretické i praktické problémy.

Etiku pokladá za praktickú vedu, za akýsi druh náuky o štáte. Predmetom etiky je hľadať najvyššie dobro ako účel ľudského úsilia a stanoviť jednotlivé cnosti ako prostriedky vedúce k tomuto cieľu. (Popelová, 1981, s.35-37) Vzťah etiky k politike vyjadril Aristoteles

takto: „ Keďže teda veda o štáte používa všetky ostatné praktické vedy ako prostriedok a okrem toho ustanovuje, čo máme robiť a čoho sa vystírať, zaiste obsahuje jej konečný cieľ, ciele všetkých ostatných vied, a preto je asi pre človeka najväčším dobrom. Lebo hoci je najvyššie dobro jednotlivca totožné s najvyšším dobrom štátu, predsa sa zdá dobro štátu väčším a dokonalejším, aj keď ide o jeho nadobudnutie, aj keď o jeho zachovanie. Potešujúce je, keď ho jednotlivec dosiahne pre seba, no krajšie a vznešenejšie je, keď sa národ a štát dostanú tak ďaleko.“(Aristoteles, 1979, s.20)

Etika je spojenie najvšeobecnejšieho s najsúkromnejším, je filozofiou ľudskosti, filozofiou života. Je to vedná disciplína, ktorá sa zaoberá morálkou, mravnou stránkou života človeka, jeho vonkajšieho prejavu, jednania a vzťahu k ľuďom. Navyše sa usiluje viesť človeka k dobru, skúma ľudské správanie z hľadiska jeho morálnej hodnoty a usiluje nájsť meradlo, ktoré by umožnilo človeku rozhodnúť, čo je dobro, čo je zlo, čestnosť, nečestnosť (Mráz, 2001, s.139).

Existuje veľa etických teórií, ale aj napriek tomu podľa Miedzgovej (2003, s. 3) „každá etika verí, že existuje dobro a je možné poznať ho, verí v ľudskú spolupatričnosť rovnako ako v dôstojnosť každého človeka, uznáva slobodu, a teda aj zodpovednosť v našom konaní“.

Etika podľa Agafonovej (2006, s. 2) „skúma ľudské správanie z hľadiska jeho morálnej hodnoty, usiluje sa nájsť meradlo, ktoré by človeku umožnilo rozhodnúť, čo je dobro a zlo, česť, dôstojnosť, čo je spravodlivé a nespravodlivé, v čom spočíva ľudské šťastie, kde hľadať zmysel života“.

Etika nás sprevádza po celý náš život. Poukazuje nám na morálne hodnoty, ktoré by mohol človek svojím životom dosiahnuť, ako sa priblížiť k zlepšeniu medziľudských vzťahov. Napomáha nám pri riešení rôznych ťažkých životných situácií a jej miesto v každodennom živote človeka je neprehliadnuteľné.

1.2. Etická výchova

O etickej výchove platí asi najviac ako o ktorejkoľvek inej výchove, že práve ona významným spôsobom ovplyvňuje idenitu človeka. Každý človek je jedinečný a na svete nemožno nájsť rovnako správajúce a mysliace osoby. Je to podmienené tým, že každý z nás má slobodnú vôľu a rozhoduje sám za seba. Taktiež v procese výchovy človek rozvíja svoje vlastné JA tým, že si slobodne vyberá z možností, ktoré sa mu pri výchove ponúkajú.

V dnešnom zrýchlenom a uponáhl'anom živote nadobúda výchova čoraz väčší význam. Tá je však často jednostranná, neúplná a odtrhnutá od skutočných potrieb dieťaťa. Nato, aby výchova vnášala do života jedinca poriadok a ukazovala mu hodnoty, ktoré mu pomáhajú zaradiť sa do spoločnosti, musí byť samotná výchova založená na hodnotách a poriadku vychovávateľa. Mala by vychádzať z princípu humanizmu a racionalizácie. Princíp humanizmu vyžaduje harmonický rozvoj každej osobnosti, spoločnosti i životného prostredia človeka. Človeku stanovuje za cieľ výchovy a najvyšší účel ľudského života dobrú orientáciu vo svete schopnosť vlastného sebazdokonaľovania, rovnako ako aj umenia byť sám sebou vrátane vlastnej sebarealizácie. Na druhej strane princíp racionalizácie vyžaduje premyslené, vedecky podložené úsilie o výchovno-vzdelávacie výsledky, o účinnosť výchovy, rovnako ako o jej patričnú efektívnosť. Racionalizmus má zmysel len vtedy, keď vedie k žiadanému rozvoju človeka a sveta a je prostriedkom jeho humanizmu. Je teda isté, že princíp humanizmu by mal byť nadriadený racionalizmu. Pokiaľ teda chceme dosiahnuť ešte väčšiu účinnosť výchovy, mali by sme sa vždy najskôr starať o to, či je výchova účelná, cieľavedomá a orientovaná na slobodný rozvoj človeka. Vždy by mali byť jasne vytýčené ciele výchovy, pretože ak nemáme konkrétne stanovené ciele, hrozí nám že naše výchovné prostriedky budú zatlačené a výsledky nebudú zodpovedať nášmu vynaloženému úsiliu.

Rovnako ako sa nedá výchova a ľudský život mechanicky oddelovať, nejde ich ani stotožňovať. Výchova je súčasťou ľudského života, je pretkaná vlastnosťami človeka i fungovaním spoločnosti, je založená na sociálnych, historických i antropologických javoch.

Človek musí byť vychovávaný, aby sa stal ľudskou bytosťou. Má nielen potrebu byť vychovávaný, ale má aj schopnosť vychovávať. Výchova by mala život ľudí rozvíjať, nemôže sa pred jeho problémami uzatvárať, musí ich pomáhať riešiť. Nie je možné ju redukovať len na vnútorné podnety osobnosti ani na samotný jeho rast, na spontánne „vnútorné zrenie“. Výchova má v človeku rozvíjať jeho potencionálne ľudské vlastnosti, má ho pripraviť k tomu, aby vlastnými silami a schopnosťami dokázal uvedomele riadiť svoj vlastný život. Výchova má vývoj človeka podnecovať, kultivovať a prispievať k jeho seberealizácii.

Etická výchova pomáha pri hodnotovej orientácii a formovaní postojov mladých ľudí, kultivuje osobnosť edukantov, učí ich orientovať sa v životných aj umeleckých hodnotách na základe zmyslových zážitkov a vedie ich k pozitívnemu vnímaniu bytia, vychováva osobnosť s vlastnou identitou a hodnotovou orientáciou, v ktorej úcta k človeku a k prírode, spolupráca, prosociálnosť a národné hodnoty zaujímajú významné miesto.

Cieľom etickej výchovy je formovanie mravne zrelého človeka, ktorý sa riadi určitými spoločensky uznanými morálnymi pravidlami – morálkou. Etická výchova podľa súčasného chápania je výchovno-vzdelávací proces rozdelený na časti, ktoré sa uskutočňujú v podmienkach školského vyučovania, v prostredí rodiny a v prostredí mimo vyučovania. Pripravuje mladých ľudí pre život, aby raz ako dospelí prispeli k vytváraniu harmonických a stabilných vzťahov v rodine, na pracovisku, medzi spoločenskými skupinami, v národe a medzi národmi. (Fulková, 2002, s.100)

1.3. Metódy etickej výchovy

Celkove sa v praxi etickej výchovy uplatňuje viacero špecifických metód tvoriacich ucelený a psychologický podložený systém. Najpoužíwanejšou je metóda prof. R. Roche Olivara, ktorá pozostáva z troch fáz:

1. fáza senzibilizácia (emocionálna a zároveň kognitívna)

- je zameraná na emocionálny podnet a súčasne na nastolenie problému a pochopenie novej skutočnosti. Je to v podstate vstupná motivácia zahrnujúca vzbudenie záujmu (prevažne emócie), ale aj prípravu na prijatie danej problematiky (rozumové pochopenie).

2. fáza nácvik

- je vyvodenie praktických dôsledkov z novej skutočnosti a osvojenie si správania, ktoré s ňou súvisí, teda precvičovanie prostredníctvomvyššie uvedených metód.

3. fáza transfer alebo reálna skúsenosť

- ide v nej najmä o prenos (aplikáciu)skúseností a poznatkov získaných v prvých dvoch fázach do každodenného života.

Dôležitou a nevyhnutnou súčasťou všetkých troch fáz je hodnotová reflexia. Pojem hodnotová reflexia - úvaha a pochopenie prežitého, takpovediac zmocnenie sa zážitku rozumom a následná verbalizácia, podelenie sa s myšlienkami (Ivanová, Kopinová, Líšková, 2005, s. 30)

Najčastejšie používanými metódami v etickej výchove sú tiež:

1. dialóg a diskusia

- sú prostriedkami, ktorými sa maloletí a mladiství učia vyjadriť svoj vlastný názor, snažia sa naučiť počúvať názory iných, učia ich hovoriť len vtedy, keď majú slovo

- súčasne sú realizačnými prostriedkami zážitkových metód

2. zážitkové (skúsenostné) metódy

- ide o dosiahnutie čiastkového cieľa prostredníctvom osobného zážitku dieťaťa. Takiež ide o postupné prijímanie a zvnútorňovanie nacvičovanej zručnosti, ktoré smeruje k danej hodnote. Zaradujeme sem metódy ako je:

- hra, ktorá je základným prostriedkom výchovy dieťaťa.
- dramatizácia ako zážitková metóda skonkrétňuje danú situáciu, uľahčuje hlbšie prežiť a pochopiť jej obsah, oživiť ju, vyvolať hlbší záujem o ňu, zapamätať si ju a rozvíjať tvorivosť (Skalková, s. 186).

3. učenie posilňovaním žiaduceho správania

- znamená to zasahovanie inej osoby, ktorá prináša pudovo materiálne uspokojenie (nemateriálna a materiálna odmena),
- vyjadrenie náklonnosti, uznania, prejavenie dôvery, vyjadrenie pozitívneho očakávania, pričom základným a dá sa povedať aj najdôležitejším posilnením dieťaťa je pozornosť venovaná jeho samotnej osobe a správaniu sa.

4. učenie disciplinovaním

- disciplinovanie znamená určenie nejakého zákazu, trestu, alebo obmedzenia. U maloletých a mladistvých však toto učenie často vyvoláva direktívny, negatívny zážitok ako dôsledok jeho nežiaduceho správania, pričom takéto správanie sa snaží obmedzovať alebo ho úplne odstraňuje.

Je však potrebné si uvedomiť, že samotná láska a pozitívne podnety pri výchove dieťaťa nestačia. Maloletých a mladistvých je primeraným spôsobom dôležité usmerňovať, pretože dieťa, ktoré je disciplinované a usmerňované sa lepšie učí rozlišovať sociálne únosné a neúnosné formy uspokojovania potrieb.

1.4. Ciele výchovy a ich členenie

Hlavným cieľom výchovy by mala byť pomoc vychovávanému stávať sa zrelšou osobnosťou, byť sám sebou nielen vo svojom vnútri, ale aj pred druhými. Mala by prispieť k rozvoju jeho komunikačných schopností v spoločnosti a prispieť k nadobudaniu takých vlastností, ktoré mu budú nápomocné pri budovaní jeho samostatného života.

Ciele výchovy predstavujú vždy ideály osobnosti a normy – nie sú výtvorom prírody, ale kultúry a rôznych inštitúcií, tzn. že ich ľudia tvoria a prezentujú záväzne. Výchovné ciele by mali byť „nadindividuálne“, mali by presahovať subjektivismus osôb, aby nezavládla anarchia a nihilizmus, ale vytváral sa taký spoločenský ideál, spoločensky priateľná norma, ktorá nielenže nieje sankciovaná, ale pomáha humanizovať osoby, rodiny a spoločenstvá. (Brezinka, 2008, s.65-66)

Ciele výchovy sa členia podľa rôznych kritérií:

- **subjektovo-objektové hľadisko**

- a. vonkajšie ciele
- b. vnútorné ciele

- **obsahové hľadisko**

- a. ciele celkové
- b. ciele čiastkové

- **hľadisko rozsahu**

- a. ciele všeobecné
- b. konkrétne ciele
- c. jedinečné

- **hľadisko významové**

- a. strategické ciele
- b. taktické ciele
- c. operatívne ciele

- **hľadisko náročnosti**

- a. maximálne
- b. optimálne
- c. minimálne

-

- **hľadisko záväznosti**

- a. všeobecne záväzné
- b. orientačné
- c. výberovo záväzné – nezáväzné

- **hľadisko časovej náročnosti**

- a. blízke
- b. stredné
- c. vzdialené

1.5. VYMEDZENIE POJMOV MALOLETÝ A MLADISTVÝ , PRÁVA A POVINNOSTI MALOLETÝCH A MLADISTVÝCH

Maloleté dieťa je každá ľudská bytosť od svojho narodenia až po dosiahnutie plnoletosti.“

Mladistvý je podľa zákona jedinec, ktorý dosiahol vek 14 rokov

- nepresiahol vek 18 rokov

- trestnoprávnu zodpovednosť nadobúda vekom 15 rokov,

pričom do 14 rokov su za neho zodpovední rodičia (Trestný zákon)

Každé maloleté dieťa ako aj mladiství majú svoje práva a povinnosti, pričom aj ich rodičia alebo osoby, ktorým sú zverené do opatery majú práva a povinnosti voči nim.

Práva a povinnosti rodičov, maloletých a mladistvých môžeme rozčleniť nasledovne:

- usmerňovať konanie maloletých a mladistvých

- zastupovať maloletých a mladistvých

- spravovať veci, ktoré sú maloletých a mladistvých

- povinnosťou maloletých a mladistvých je pomáhať rodičom ak s nimi žijú v spoločnej domácnosti

- povinnosťou maloletých a mladistvých je prispievať na úhrady jednotlivých potrieb, v prípade ak majú nejaký príjem

Aj štát ma svoju účasť na výkone práv a povinností maloletých a mladistvých a to hlavne činnosť správnych orgánov:

- **obvodné úrady**, kde sú jednotlivé oddelenia zaoberajúce sa starostlivosťou o maloletých a mladistvých, pričom majú možnosť zasiahnuť určitými opatreniami, v prípade ak je zistená nedostatočná starostlivosť rodičov voči maloletým a mladistvým

- **činnosť súdov**- súdy rozhodujú o obmedzeniach alebo celkovom zbavení rodičovských práv

Súd v záujme maloletých a mladistvých môže rozhodnúť aj o uložení výchovných opatrení, ak je to potrebné pre ich zdravý vývoj a vývin a to nasledovne

- vhodným spôsobom napomenie maloletého alebo mladistvého, jeho rodičov a iné osoby, ktoré svojím správaním ohrozujú alebo narušujú jeho riadnu výchovu,
- určí nad výchovou maloletého alebo mladistvého dohľad; pričom ho vykonáva najmä využitím súčinnosti orgánu sociálnoprávnej ochrany detí, obce, školy, neštátnych subjektov a zariadení, v ktorom je maloleté dieťa umiestnené,
- uloží maloletému alebo mladistvému obmedzenie v rozsahu potrebnom na predchádzanie a zabraňovanie škodlivých vplyvov, ktoré môžu ohroziť alebo narušiť jeho priaznivý vývoj; dodržiavanie uloženého obmedzenia sleduje najmä využitím súčinnosti obce,
- uloží maloletému alebo mladistvému aj jeho rodičom povinnosť, na základe ktorej sú povinní podrobiť sa sociálnemu poradenstvu alebo odbornému poradenstvu v špecializovaných zariadeniach.

Maloletý a mladistvý zostávajú pod právomocou svojich rodičov až do dosiahnutia plnoletosti (18rokov) alebo do ich osamostatnenia.

2. ČINITELE FORMOVANIA MALOLETÝCH A MLADISTVÝCH

Medzi hlavné činitele formovania maloletých a mladistvých patrí samotná rodina, v ktorej jedince vyrastajú. Rodinu možno považovať za kolísku osobností, pretože jedinec vyrastajúci v tomto spoločenskom zväzku kopíruje správanie sa ostatných členov rodiny. Je významným socializačným a výchovným činiteľom. To značí, že rodičia, súrodenci, starí rodičia a ostatní členovia rodiny svojím správaním, či už dobrým alebo zlým vštepujú určité morálne hodnoty a základy slušného správania jedinca žijúceho medzi nimi. Rodičia vplyvajú na dieťa priamo - cieľavedome, sústavne vychovávajú svojou starostlivosťou, opaterou. Nepriamo formuje okolo nich spoločenské prostredie, ktorého atmosféra sa odráža na psychike dieťaťa (Rozinajová, H., 1988a, s. 17).

Na to, aby z dieťaťa vyrástol zdravý jedinec, je veľmi dôležitá starostlivosť a láska jeho rodičov. Sú prvými osobami, ktoré významným spôsobom pôsobia na rozvoj zmyslovej, rozumovej, pohybovej a citovej oblasti dieťaťa. Nedostatočné prejavy lásky a starostlivosti môžu spôsobovať u detí tzv. psychickú depriváciu, ktorú spôsobujú nepostačujúce duševné podnety.

Medzi základný formatívny činiteľ patrí aj rodinné prostredie. Na to aby bolo rodinné prostredie zdravé, je veľmi dôležitý láskavý vzťah rodičov k deťom, chápanie ich potrieb, dokázať oceniť ich reálne schopnosti a možnosti, viesť rozhovory s dieťaťom. Je ideálnym miestom, kde dochádza ku stimulácii priaznivého rozvoja detí, vytvoreniu si určitého zázemia. Jedince by tu mali prežívať pocity priateľstva, sympatií, lásky a bezpečia. Je to predovšetkým sociálne prostredie, ktoré je plné dôverných vzťahov ľudí, ktorí sú si najbližší. Rodičia, ktorí svoje deti milujú, by mali náležite prejavovať svoju lásku, pretože pre ich deti je to veľmi dôležité a potrebné. Domov je to miesto, kde by sa dieťa malo cítiť šťastné, v bezpečí a hlavne vyrovnané. Malo by ísť o stále prostredie ľudí aj vecí, ktoré nás obklopujú. Každé rodinné prostredie je jedinečné, pretože sa tu vyskytujú neopakovateľné vône, farby a aj samotná atmosféra, ktoré sú špecifické pre každú rodinu. Rodinné prostredie je veľmi dôležité, aby s človeka vyrástla zdravá osobnosť, ktorá má pevný základ pre ďalšie fungovanie v spoločnosti. Mať miesto na svete, kam sa s radosťou človek vracia je nenahraditeľný pocit.

2.1 Rodinné činitele

Medzi primárny vonkajší činiteľ výchovy patrí samotná rodina. Pojem rodina sa tak ako plynul čas vyvíjal a jeho charakteristika pred viacerými rokmi nieje taká istá ako ju vnímame v dnešnej dobe. Poznáme viacero definícií tohto pojmu. „Rodina“ slovo, ktoré v antickom rímskom právnom myslení označovalo patriarchálnu formu domáceho spoločenstva otrokárskej spoločnosti. Toto slovo zahrňovalo patriarchy - muža, jeho ženu, ich deti, otrokov a služobníctvo. Neskôr tento pojem označoval všetky sociálne a biologické formy vzťahov muža a ženy, rodičov a detí.

Jednoznačne definovať pojem rodiny je veľmi problematické. Záleží hlavne na to, aký vedecký prístup uplatníme.

Rodina je historická kategória, jej formy či funkcie sú determinované spoločensko – ekonomickou a kultúrnou úrovňou života spoločnosti. Považuje sa za najdôležitejšiu organizáciu súkromného života, pretože je založená na manželstve a príbuzenských vzťahov.

Podľa Ziemskej je rodina malá, prírodná spoločenská skupina, v ktorej hrajú hlavnú úlohu rola matky a otca: je to celok relatívne trvalý, podliehajúci dynamickým premenám súvisiacim hlavne s priebehom života jednotlivcov, ktorí ju tvoria. Opierajú sa o vžitú spoločenskú tradícia a vytvára svoje vlastné tradície. (Ziemska, M.,1980, s. 11)

Je to jediná spoločenská skupina, ktorá má vlastnosti skupiny formálnej i neformálnej súčasne. Plní úlohy voči svojim členom i spoločnosti, nazývané ináč rodinnými funkciami. Má svoju štruktúru, určenú systémom spoločenských rolí: muža a ženy, otca a matky, syna a dcéry, sestry a brata, starého otca a starej matky a z toho vyplývajúce usporiadanie vzťahov medzi jednotlivými členmi. Zároveň má však vlastnosti neformálnej skupiny a najmä, sa opiera o vzory správania vychádzajúce z obyčajov a tradícií. Manželstvo sa v súčasnosti uzatvára najčastejšie na základe vzájomnej náklonnosti a atraktívnosti partnerov a je dobrovoľným zväzkom. (Ziemska, M.,1980, s.15, s.16)

Podľa legislatívnej úpravy „rodina založená manželstvom je základnou bunkou spoločnosti“ (Zákon o rodine č. 36 /2005 Z. z). To značí, že za rodinu zákon akceptuje právoplatný manželský zväzok medzi mužom a ženou.

Analýzou definície rodiny sa zaoberali aj sociológovia ako P. Guráň a J. Filadelfiová (1994, s. 4-6). Prvá definícia vychádza zo základnej existencie vzťahov, a to:

- medzi pohlaviami, ide o heterosexuálny vzťah medzi mužom a ženou, pričom najčastejšou formou je manželstvo
- medzi generáciami, kde ide o vzťah medzi deťmi a rodičmi

Druhá skupina je založenán na základnom rodnitvornom vzťahu: rodič – dieťa.

Tretiu skupinu tvoria už liberálnejšie definície , kde rodina je charakterizovaná ako priestor výchovy dieťaťa. Autori sa zhodli v tom, že to hlavné čo ovplyvňuje všetkých členov rodiny, je jej vnútorný život, spoločenské, historické podmienky, v ktorých sa táto skupina vytvorila a funguje.

Určite väčšina mi dá za pravdu, že rodina je pre každého z nás veľmi dôležitá a ovplyvňuje náš život vo všetkých fázach nášho vývoja.

2.2 Význam rodinnej výchovy

Harmonický rozvoj osobnosti maloletých a mladistvých sa nezakladá len na samotnej prítomnosti rodičov, na ich starostlivosti a aktivite každého z nich, ale aj na zhode ich výchovných metód. Úloha rodičov nespočíva len v starostlivosti o dieťa, o to či majú čo jesť, čo si obliecť, ale rozhodujúcim podielom prispievajú na formovaní osobnosti, jeho duševného sveta, citov, úsilia a obrazu o sebe samom, pocitu vlastného „ja“. Tak ako veľmi ovplyvňuje osobnosť človeka od jeho narodenia prostredie, do ktorého prichádza, tak isto aj výchova, ktorá sa preferuje v domácnosti je smerodatná pre ďalšiu existenciu osobnosti.

Rodina je miesto, kde dieťa získava rôzne úrovne vývoja svojej osobnosti. Tak ako ono samo rastie po fyzickej stránke, tak aj jeho psychická stránka by nemala zaostávať. Stabilita v rodine je veľmi dôležitým faktorom citovej rovnováhy a psychického zdravia dieťaťa. Keď dieťa už od malička pociťuje v rodine oporu, lásku a bezpečie aj jeho vnímanie sveta a budovanie morálnych hodnôt bude odlišné ako u detí, ktorým výchova v úplnej rodine chýba. Všetko to čo rodičia do dieťaťa vkladajú vo výchove, je obrazom ich samých. To platí hlavne v období, keď je dieťa úplne závislé od svojich rodičov. Ich prejav či už verbálny alebo neverbálny je výsledkom toho, že dieťa sa snaží v prvých rokoch svojho života napodobňovať správanie sa svojich rodičov.

Počiatkové detské city sú intenzívne, pretože dieťa ich prejavuje bezprostredne. Asi približne po treťom roku života sa začnú prejavovať výchovné vplyvy prostredia, v ktorom dieťa vyrastá. V tomto období sa začína formovať zdržanlivosť a ovládanie impulzívnych reakcií, hoci s výchovou sa začína oveľa skôr.

V každom období života dieťaťa sú rodičia ich osobným vzorom. Keď v rodine vládne harmónia medzi rodičmi, môžu už od útleho detstva učiť dieťa, čo sa smie a čo sa nepatrí.

Týmto im všepujú hodnoty, ktoré samy vyznávajú a postupne sa stávajú aj hodnotami ich dieťaťa. Keď sa do výchovného procesu začnú pridávať aj ostatní vychovávatelia ako sú starí rodičia, súrodenci, učitelia a rovesníci, dieťa môže konfrontovať vstúpené hodnoty od rodičov s hodnotami ostatných osôb, ktoré ho ovplyvňujú. V tomto období sa najviac formuje jeho vlastné „ja“ a dochádza k rozvoju jeho realistického sebahodnotenia. Jedno je však isté, že výchova dieťaťa je dlhodobý a zložitý proces, v ktorom vychovávatelia odovzdávajú svoje hodnoty ďalšiemu pokoleniu, a tým vychovávajú aj seba samých.

2.3. Spôsob výchovy a výchovné štýly rodičov

Samotná výchova dieťaťa nie je vôbec ľahká, preto neexistuje žiaden presný návod, ako by mali rodičia svoje dieťa vychovávať. Je na každom rodičovi aký spôsob výchovy si vyberie a aké výchovné štýly bude preferovať. Dobrú výchovu si zvolia tí rodičia, ktorí dokážu svoje dieťa prijímať už od malička ako samostatnú bytosť, očakávajú od neho zrelé chovanie a vytýčia mu jasné pravidlá. Mať určité pravidlá, ktoré je nutné v rodine rešpektovať, je veľmi dôležité. Keď dieťa nadobudne pocit, že si môže robiť, čo chce a nikto ho za to nepotrestá, môžeme si byť istí, že stratíme nad jeho výchovou kontrolu a rolu vychovávateľa prevezme sám na seba a nie, že mi budeme vychovávať jeho, ale on nás.

Pravidlá pri výchove sú veľmi dôležité, pretože dieťa učia rešpektovať ostatných a formujú jeho osobnosť k nezávislosti. Veľmi dôležitá pri výchove je samotná komunikácia. Už od narodenia dieťaťa je potrebné s ním komunikovať. Čím je dieťa staršie, tým viacej odceňuje možnosť otvoreného rozhovoru so svojimi rodičmi. Veľmi citlivým obdobím je obdobie puberty, keď mnohí mladiství tzv. rebelujú a často si tvrdo presadzujú svoje názory bez možnosti vypočutia si iných. V tomto období dochádza ku najčastejším konfliktom medzi rodičmi a ich deťmi. Práve v tomto čase dostáva výchova najviac „zabrať“ a ukáže sa ako sú schopní maloletí a mladiství rešpektovať svojich vychovávateľov a tým napredovať aj vo vlastnom vývoji.

Ďalším dôležitým pojmom, ktorý figuruje vo výchove, je štýl výchovy, ktorý definuje M. Zelina (1996, s. 58) takto: „Štýl je presadzovanie invariantných spôsobov pôsobenia vychovávateľa na vychovávaného. Vychovávateľ sa pomerne stabilne správa k dieťaťu určitým spôsobom nezávisle od detí, situácie, úloh, ktoré treba plniť.“

Efektívnosť štýlu je závislá od osôb, úloh a od samotnej situácie. Vo výchovnom štýle by mala prevažovať:

- vyššia náročnosť – je individuálne diferencovaná pomocou individuálnych úloh pomáha rozvíjať osobnosť do pásma najbližšieho rozvoja,
- nedirektívny prístup – väčšia miera slobody, voľnosť detí, deti si volia činnosti, navzájom sa hodnotia, organizujú svoju činnosť
- vyššia citlivosť – vychovávateľ akceptuje a je empatický k deťom, zhovára sa s nimi, kladie dôraz na ich prežívanie, pocity, kladie dôraz na motivovanie detí k činnostiam (Zelina, M., 1996, s. 59).

Rozlišujeme viacero štýlov výchovy napr.: (Čáp J., Harpl P., Harplová H., Linhardová D.)

Autokratický štýl – taktiež nazývaný dominantný či autoritatívny

- pre tento štýl sú typické hlavne príkazy a tresty, vychovávateľ má vo väčšine malé pochopenie pre deti, ich potreby a prania a taktiež pre ich jednotlivé individuálne odlišnosti. Deti majú taktiež malý priestor pre samostatné rozhodovanie a konanie. Často sa stávajú závislými na pochvale, snažia sa upútať pozornosť a v skupine ľudí môže dochádzať k narastaniu ich agresivity. Tento štýl vychováva uzavreté, závislé a málo iniciatívne osobnosti, niekedy aj také osobnosti, ktoré sú agresívne k autoritám.

Liberálny štýl – názov pochádza z francúzskej frázy „laissez faire“.

- tento výchovný štýl možno charakterizovať aj ako „slabé vedenie“. Deti vychovávané týmto štýlom sú rodičmi riadené len veľmi málo alebo vôbec, nie sú na nich kladené skoro žiadne požiadavky a pokiaľ aj áno, nie je kontrolované ich splnenie. Dôsledkom takéhoto výchovného štýlu môže byť to, že deti vykazujú veľmi nízky výkon, ich pozornosť býva roztržitá a povaha nemá príležitosť rozvoja. Vo skupine prevláda neistota a chaos vedúci k veľkým časovým stratám a malej efektívnosti spoločnej práce.

Demokratický štýl – taktiež nazývaný integračný, sociálne-integračný alebo kooperatívny.

- tento výchovný štýl často býva označovaný za najvhodnejší. Predstavuje určitú kombináciu liberálneho a autokratického štýlu. Vychovávateľ v ňom menej rozkazuje než v štýle autokratickom, skôr vychovávaných podnecuje ku samostatnej činnosti a podporuje ich iniciatívu. Vo skupinách sa často diskutuje, vychovávateľ má

väčšii prehľad o prianiach a potrebách detí, o ich individualite a má tak pre ne väčšie pochopenie. Vychovávateľ na deti pôsobí skôr vlastným príkladom ako veľkým množstvom príkazov. Tento štýl za najlepší býva volený preto, že vytvára priaznivú citovú atmosféru a dôveru medzi ľuďmi a takisto učí k spolupráci medzi nimi. Tento štýl najväčšou mierou pomáha rozvíjať sociálne zrelú osobnosť.

Efektívnosť štýlu je závislá od osôb, úloh, od situácie. Vo výchovnom štýle majú prevažovať:

- vyššia náročnosť – je individuálne diferencovaná pomocou individuálnych úloh pomáha rozvíjať osobnosť do pásma najbližšieho rozvoja,
- nedirektívny prístup – väčšia miera slobody, voľnosť detí, deti si volia činnosti, navzájom sa hodnotia, organizujú svoju činnosť
- vyššia citlivosť – vychovávateľ akceptuje a je empatický k deťom, zhovára sa s nimi, kladie dôraz na ich prežívanie, pocity, kladie dôraz na motivovanie detí k činnostiam (Zelina, M., 1996, s. 59).

Existujú rôzne spôsoby ako môžeme pôsobiť na osobnosť dieťaťa. Niekedy rodič rodič pri výchove svojho dieťaťa volí správne výchovne postupy, niekedy sa však rozhodne pre nesprávnu cestu. Preto je dôležité, aby vychovávateľ poznal aspoň základné informácie o možnej výchove dieťaťa a na základe vlastného poznania sa vedel tak rozhodnúť, aby to bolo čo najlepšie pre jeho dieťa. Je len na rodičoch, aký spôsob výchovy si vyberú a akú osobnosť zo svojho dieťaťa vychovajú.

2.4. Prostriedky výchovy v rodine

Tak ako každý človek je jedinečný, tak aj každá rodina je iná a jedinečná. V rodinách platia rozličné pravidlá, metódy a prostriedky, ktoré uplatňujú pri výchove svojich detí.

Prostriedky výchovy delíme na **hmotné a nehmotné**.

Hmotné prostriedky:

1. pomôcky

- prirodzené
- zobrazujúce
- ostatné

2. technické prostriedky

- audiovizuálne
- výpočtová technika
- mechanické

3. budovy a ich vybavenie

- miestnosti a ďalšie priestory
- zariadenie a vybavenie miestností
-

Nehmotné prostriedky:

1. obsah výchovy

- jednotlivé zložky výchovy

2. výchovné princípy

- všeobecné
- špecifické

3. formy a výchovy

- hra, práca, denný poriadok, záujmová činnosť

4. výchovné metódy

Jednotlivé prostriedky sa menia, čo ovplyvňuje hlavne doba, v ktorej sa využívajú.

2.5. Metódy výchovy v rodine

Jednotlivé metódy, ktoré je možné pri výchove uplatniť, záležia od konkrétnej situácie a vždy je nutné zvážiť, na ktorého jedinca bude mať daná metóda lepší vplyv. Nie je možné používať jednu metódu, ale je potrebné tieto typy kombinovať, aby dochádzalo k ucelenému rozvoju vychovávaného jedinca a takisto k všestrannosti tohto rozvoja.

Rozlišujeme viacero metód: nap. :

1. Metódy príkladov, vzoru - jedinec sa vnútorne stotožňuje so vzorom, je potrebné, aby bol jeho vzťah ku vzoru kladný

2. Kladenie požiadaviek – pokiaľ na vychovávaného kladieme požiadavky, je potrebné zaistiť, aby ich prijal aj vnútorne a uvedomil si, aký význam daná požiadavka má. Následne je dôležitá kontrola splnenia požiadavky a potom môže nasledovať aj odmena.

3. Presvedčovanie – u tejto metódy sa kladie veľký dôraz na osobu vychovávajúceho, alebo to, ako dôveryhodne pôsobí na vychovávaného. Pri presvedčovaní je nutné nájsť argumenty (vedecké, právne, ekologické), uvádzať príklady pre doloženie svojich tvrdení (hlavne pozitívnych) a motivovať. Celý úspech tejto metódy môže byť výrazne posilnení alebo oslabený vzťahom vychovávateľa a vychovávaného.

4. Povzbudzovanie (stimulácia) – povzbudzovať možno kladnými incentívami. Účelom je pozitívne ohodnotiť činnosť, ktorú už osoba vykonáva a povzbudiť ju k jej pokračovaniu.

5. Potlačovanie – striktné odmietanie „špatných“ názorov a postojov by malo viesť k nasmerovaniu jedinca k akémusi „ideálnemu“ hodnotovému rebríčku.

6. Cvičenie – je nutné jednať s pedagogickým taktom a dbať na to, aby nebola poškodená prestíž vychovávaného v skupine ostatných. Akonáhle je jeho prestíž zasiahnutá, spustí sa obranný mechanizmus a jedinec sa vnútorne uzatvára výchovným vplyvom. Dlhodobejšie netaktné pôsobenie potom môže viesť až k agresii vychovávaného voči vychovávateľovi, vo snahe získať späť svoju prestíž.

7. Metóda výbuchu – tu je potrebné jednať nadmieru uvážlivo a hlavne túto metódu nepoužívať príliš často, pretože by to mohlo viesť k „zovšedneniu“ a ku strate výchovného účinku. Doporučuje sa používať, len pri mnohokrát opakovanom zlyhaní.

8. Metóda súťaže – súťaž podnecuje snahu vychovávateľov prevádzať činnosti (zbierať znalosti, zručnosti) ani nie tak, pre vlastné zdokonalenie sa, ale za cieľom, byť v danej činnosti lepší ako konkurent. Ten, kto súťaž organizuje, by mal dbať na to, aby boli jasne stanovené pravidlá, aby boli súťažiaci tími kvalitatívne vyťaženi a aby po vyhlásení víťaza

nedošlo k vyostreniu rivality medzi súťažiacimi celkami a k preneseniu týchto vzťahov mimo „súťažné pole.“

9. Kooperácia – výchova pomocou kooperácie by mala zdokonaľiť schopnosť jedinca fungovať v rámci kolektívu a vlastnou činnosťou prispieť k úspechu celku.

10. Metóda rituálu – rituál je dobre uplatniteľný pri dlhodobom výchovnom pôsobení. Účelom je navodiť atmosféru spriaznenosti, obradnosti a výnimočnosti daného okamihu. Rituál by mal pôsobiť pozitívne na jedinca.

11. Metóda odmien a trestov – odmeny a tresty sú najčastejšou používanou metódou. Pri ich používaní je nutná veľká dávka opatrnosti, aby neúmerné odmeny alebo tresty nepôsobili proti našemu výchovnému zámeru. S trestami je však potrebné pracovať veľmi opatrne. Trest by mal byť adekvátny k spáchanému priestupku. Je potrebné nájsť tenkú hranicu medzi miernymi trestami, ktoré nebudú mať z výchovného hľadiska žiadnu váhu a príliš tvrdým trestom, ktorý môže viesť k agresii trestaného voči výchovným autoritám alebo v opačnom prípade k jeho rezignácii v postoji k sebe samému, pocity márnivosti a menejcennosti. Odmeny by mali byť taktiež primerané, nie veľmi prehnané. (Grecmanová, H., Holoušová, D., Urbanovská, E., 1996, 65 - 90s.)

Metódy výchovy sú rôzne, avšak nemôžu fungovať samostatne. Akekoľvek výchovné prostredie (škola, rodina, záujmový krúžok) vždy využíva kombináciu niekoľkých metód, a to vždy tie, ktoré sa dajú najlepšie uplatniť v danej situácii. Ideálne je posudzovať prístup k dieťaťu vždy so „zdravým rozumom“ a skôr než čokoľvek urobíme, si radšej rozmyslíme, ako bude naše chovanie pôsobiť na dieťa. Stačí veľmi málo, aby dieťa miesto prijímania našej výchovnej snahy, začalo túto snahu odmieľať, čo môže v konečnom dôsledku viesť k negatívnemu dopadu na jeho výchovu. Ako v škole, tak v rodine je potrebné dieťa vnímať ako naprostú individualitu a akceptovať jeho postoje a prejavy, namiesto rázneho odmietania voliť miernejšiu cestu, aby sme nepotlačili jeho rozvoj.

2.6. Formy výchovy v rodine

S Střelec a kol. (1992, s.136) chápe formy rodinnej výchovy ako činnosti, ktoré niektorí rodičia dokážu úplne prirodzene využiť v prospech výchovy svojich detí. U určitom zmysle môžeme rodinu chápať ako miesto pre rekreáciu, oddych a ďalšie činnosti, tak ako vyplýva

z jej funkcií. Pre rodinu sú typické viaceré aktivity, z ktorých väčšina má dôležitú výchovnú rolu.

Rodina sa tradične podieľa na výchove maloletých a mladistvých. Jedincom sa prirodzenou formou dostáva mnohých podnetov a skúseností. Rodina plní rolu prvej a základnej vzdelávacej inštitúcie. Spoločnosť očakáva od konsolidovanej rodiny pozitívny prínos z hľadiska mnohostranného rozvoja. Vytváranie priaznivej emocionálnej klímy zaisťuje uspokojovanie základných potrieb, poskytuje rad podnetov pre rozvoj spoločnosti. Dôraz na výchovnú úlohu rodiny samozrejme neoslabuje význam školy.

Celkovo rozlišujeme štyri typy výchovy:

1. Školská výchovy (vyučovanie, mimovyučovacie školské aktivity a vplyv školského prostredia)

2. Mimoškolská výchova (spoločenské organizácie, kultúrne inštitúcie a prostredníctvom hromadných výchovných prostriedkov)

3. Rodinná výchová (verejnou mienkou rodiny, záujmovou orientáciou rodiny, vlasteneckou výchovou, športovými a kultúrnymi aktivitami).

4. Sebevýchova (autodiagnostika a automotivácia, autodidaxia, plánovanie, podiel na rôznych aktivitách

Ďalšie rozdelenie: - heteroedukácia (školská, mimoškolská a rodinná výchova)

- autoedukácia (sebavýchova a sebavzdelávanie)

K formám výchovy v rodine radí S. Střelec (1992, s.136) a H. Rozinajová (1988a, s. 115) tieto formy:

- Formy pracovnej činnosti v domácnosti, na záhrade a v dielni (napríklad nákupy, upratovanie, starostlivosť o kvetiny, záhradku, domáce zvieratá). Práca je významný formatívny prostriedok. Pomáha rozvíjať všetky potenciálne schopnosti dieťaťa. je dôležité aby rodičia zapájali dieťa do práce, aby malo vymedzené pracovné povinnosti v domácnosti. Bez práce nemožno dieťa vychovávať.
- Formy rodinnej a osobnej hygieny (umývanie, starostlivosť o vlasy, zuby, nechty, starostlivosť o čistotu odevu, obuvi, hračiek, školských potrieb, pomoc pri upratovaní bytu, pri stolovaní.
- Formy esteticko-výchovných činností (návik hry na hudobnom nástroji, domáca hudobná a spevácka produkcia, estetická úprava bytového interiéru, spoločné návštevy divadiel, výstav, koncertov.

- Rodinné vychádzky, výlety, dovolenky.
- Návštevy príbuzných, priateľov, známych.
- Denný poriadok v rodine predstavuje celkové časové rozdelenie činností členov rodiny. Náplň dňa dieťaťa treba teda zladíť s náplňou dňa ostatných členov rodiny. Pravidelným opakovaním každodenných činností sa v rodine vypestujú návyky, ktoré uľahčujú dieťaťu ich vykonávanie. Denný poriadok prispieva k disciplinovanosti a lepšiemu využívaniu času dieťaťa.
- Nesmieme zabudnúť aj na špecifickú skupinu foriem rodinnej výchovy, v ktorej tvorí náboženská viera, účasť rodiny na liturgických obradoch, pravidelných modlitbách. (Bezáková, 2008, s. 38)

3. PROBLÉMY SÚVISIACE S VÝCHOVOU MALOLETÝCH A MLADISTVÝCH

Tak ako každé dieťa vnáša do života rodičov radosť a veľa lásky, tak aj prináša množstvo problémov úzko spätých s ich výchovou. Keďže žiaden z nás nemá cestičku života vydladenú zlatými tehličkami, preto sa vyskytnú v našich životoch situácie, ktoré nám spôsobujú starosti a musíme vynaložiť vnútornú energiu na ich prekonanie. Maloletí v čase svojho vývoja potrebujú hlavne svojich rodičov, ktorí ich snažia smerovať čo najlepšou cestou. Mladiství pri svojom dozrievaní sa stávajú už samostatnejšími bytosťami, ktoré majú vlastné myslenie a snažia sa ho v plnej miere rozvíjať. V tomto období sa menia postoje k spoločnosti, rodičom i rovesníkom a je to i obdobie, keď sa čoraz častejšie dostávajú do problémov.

Maloletí a mladiství v čase dospievania často porušujú isté normy, nevedia svoje správanie prispôbiť požiadavkám okolia. Tieto prejavy v mnohých prípadoch spôsobuje nevhodná výchova, nedostatočná pripravenosť na školské prostredie a i prudké vývojové zmeny v období puberty a dospievania.

V priebehu psychického a sociálneho dozrievania sa deti dostávajú častejšie do konfliktných situácií v rodine, v škole, ich záujmy i pracovné úsilie kolísajú. Prílišné zameranie na vlastné citové prežitky a problémy narúša ich pracovný program. (Vágnerová, Klíma, 1985, s. 45)

V súvislosti s problémami maloletých a mladistvých so správaním sa najčastejšie rozlišujú pojmy ako sociálna maladaptácia a poruchy správania. Ďalšie súvisiace pojmy sú disociálne správanie, dificity, asociálne a antisociálne správanie, delikvencia a kriminalita.

Sociálna maladaptácia – neschopnosť jednotlivca prijať systém noriem, sociálnych a morálnych hodnôt uznávaných danou spoločnosťou (Oravcová, 2004, s. 28)

Poruchy správania - sú v odbornom aj v praktickom slova zmysle veľmi široko chápaným pojmom. V zásade ide o rôznorodé - z hľadiska príčin vzniku ako aj prejavov - formy neprispôsobivého správania, ktoré majú nepriaznivý vplyv na sociálne vzťahy jednotlivca a na jeho sociálnu adaptáciu. Definíciu a klasifikáciu porúch správania môžeme nájsť v medicínskej, psychologickej, sociologickej, či pedagogickej literatúre a to odráža aj celkové poňatie tohto problému. (Riefová, 1999, s. 55)

Disociálne správanie - podľa medzinárodnej klasifikácie chorôb sem zahŕňame agresívne správanie, terorizmus, záškoláctvo, výbuchy zlosti, túlanie, úteky z domu, krádeže,

poškodzovanie majetku ap., pokiaľ tieto prejavy majú charakter opakovaného, pretrvávajúceho asociálneho správania. V tejto súvislosti môžeme hovoriť aj vývine rozličných foriem delikventného správania, kedy sa porušujú právne normy, avšak jedinec ešte nie je alebo v plnom rozsahu nie je právne zodpovedný.

Dificility - porucha správania spočívajúca v obtiažnom prispôsobovaní sa rodine a spoločnosti.

Asociálne správanie – hovoríme o ňom vtedy, keď sa jednotlivec izoluje od kolektívu, nezapája sa do spoločenských činností, stáva sa uzavretý samotár. (Hvozdík, 1999, s. 42)

Antisociálne správanie – hovoríme o ňom vtedy, keď jednotlivec zámerne koná protispoločenský, poškodzuje spoločný alebo súkromný majetok a neopodstatnene ubližuje druhým ľuďom. (Hvozdík, 1999, s.42)

Delikvencia - samotný pojem delikvencia pochádza z latinského slova „delinquere“, čo znamená previniť sa, dopustiť sa chyby a pôvodne bol termínom právnickým. Koudelková (1995, str. 35) udáva, že „v poslednej dobe zakotvil nielen v sociálnych vedách, ale i v modernejších učebniciach psychopatológie. Označuje sa ním antisociálne správanie, ktoré môže, alebo nemusí, byť spojené s právnymi dôsledkami, pričom delikvenciou sa spravidla rozumie miernejšie porušenie právnych alebo morálnych noriem, najmä deťmi alebo dospievajúcimi, zatiaľ čo termín kriminalita sa používa pre závažné priestupky, trestné činy, u dospelých osôb.“

Kriminalita - (Crimen - zločin, previnenie, vina, prečin) druh odchylného deviantneho správania, ktoré je v rozpore s normami uvedenými v trestnom zákone, teda je neprípustné a sankcionované trestným právom.

- pojem, ktorým označujeme výskyt trestného správania ako soc. javu. Je vyjadrením súhrnu trestných činov spáchaných v príslušnej spoločnosti, štáte.

Kriminalita mládeže je v užšom slova zmysle rozumieme kriminalitu, t.j. porušovanie trestného zákona osobami mladšími ako 18 rokov. Mnohé sociálne javy, ako napr. alkoholizmu, drogová závislosť, rozvrátené manželstvá, prostitúcia, sektárstvo, bezdomovectvo, chudoba a samovraždy bývajú často označované ako predpolia kriminality.

3.1. Delikvencia maloletých

Tento názov ešte nie je ustálený. Používa sa aj pojem „detská praekriminalita.“ Ide o protispoločenské konanie detí od najranejších období, keď už dokážu svoje správanie ovládať, až po dovŕšenie 14. roku. Celú túto kategóriu môžeme rozdeliť na podskupina maloletých vo veku od 6 do 10, od 10 do 12 a od 12 do 14 rokov. V kategórii do 6 rokov ešte maloletí ani v najmenšej miere nie sú schopní chápať protispoločenskú svojho konania.

Vo veku od 6 do 10 rokov sa maloletí dopúšťajú trestnej činnosti predovšetkým v obchodoch alebo v detských kolektívach. Krádeže uskutočňujú spontánne alebo na základe návodu rodičov či starších kamarátov. Vyskytujú sa tu v menšej miere i násilné delikty, ktorých sa maloletí dopúšťajú hlavne v školských kolektívach, ale i na ulici.

V kategórii od 10 do 12 rokov sa vyskytujú už aj krádeže v prostriedkoch mestkej hromadnej dopravy a frekventovanejšie sa vyskytuje už aj uvedomejšie násilie medzi rovesníkmi. Škody spôsobené majetkovou trestnou činnosťou sú stále nízke.

Veková kategória 12 – 14 ročných detí sa podieľa už na širokej škále protispoločenského konania. Zahŕňame sem krádeže vecí, vreckové krádeže, krádeže vecí z motorových vozidiel, krádeže vlámaním, lúpeže, šikanovanie, vydieranie a pod.

Vzhľadom na vek nositeľov ide väčšinou o predpoklad, že je to ich prvé porušenie právnych noriem, zdôrazňuje sa v starostlivosti ich vyňatie z patologického prostredia, prevýchova a preventívne opatrenia voči recidívam. Ich činy nie sú tak trestané, ako u dospelých jedincov. Naše súdnictvo zohľadňuje predovšetkým psychické osobitosti vývoja detí, nedostatok rozpoznávacej a vôľovej zložky konania a absenciu sociálneho učenia. Súd preto v týchto prípadoch nariaďuje ústavnú alebo ochrannú výchovu v špeciálnych pedagogických zariadeniach. (Sejčová, 2009, s.16)

3.2. Kriminalita mladistvých

Ide o mladistvých vo veku od 14. do 18 rokov, ktorí páchajú trestné činy. Táto veková kategória sa dopúšťa trestných činností takmer v takom druhovom rozsahu a spektre ako dospelí páchatelia. Výraznejšie tu však vstupuje do popredia násilný prvok, určitý stupeň organizovanosti, tipovanie objektov vlámania, ako aj osôb prepadnutia. Podstatne výraznejšou

mierou sa na páchaní restne činnosti podieľa vplyv alkoholu alebo drog. Primárnou potrebou páchania kriminality sa stávajú závislosť na drogách a patologické hráčstvo. Trestná činnosť kategórie mladistvých má výrazne kvalifikovanejší charakter a mení sa ja predmet záujmu. Starostlivosť o mladistvých sa zabezpečuje buď prostredníctvom ochranej výchovy v špeciálnom pedagogickom zariadení rezortu školstva, alebo na základe rozsudku súdu vykonáva jednotlivec výkon trestu odňatia slobody v nápravno-výchovnom zariadení pre mladistvých. Osobitný prístup k trestaniu mladistvých páchatel'ov je zvýraznení v Trestnom zákone SR, ktorý obsahuje osobitné ustanovenia o sťahani mladistvých. Osoby mladistvé vo veku od 14 do 18 rokov sú už za svoje protizákonné konanie trestne zodpovedné. Mladistvý musí mať pri každom procesnom úkone obhajcu a môžu sa ho zúčastňovať aj jeho zákonní zástupcovia, teda rodičia a sociálny kurátor pre deti a mládež. (Sejčová, 2009, s. 17-18)

Majetková kriminalita je doménou mladých ľudí a oprávnene je považovaná za „vstupnú bránu do sveta zločinu“. (Šúryová, 2003, s.16)

Mladiství páchatelia boli najčastejšie trestaní za:

- **majetkovú trestnú činnosť** a činnosť s ňou súvisiacu

krádež (§212 TZ)- 30,3%

porušovanie domovej slobody (§194 TZ)- 7,9%

nedovolená výroba omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi (§171-173 TZ)- 5,3%

šírenie toxikománie (§174 TZ)- 2,6%

neoprávnené používanie cudzieho motorového vozidla (§216 TZ)- 2,6%

neoprávnené vyrobenie a používanie elektronického platobného prostriedku a inej platobnej karty (§219 TZ)- 1,3%

- **násilnú a mravnostnú trestnú činnosť**

ublíženie na zdraví (§155-158 TZ)- 15,8%

lúpež (§188 TZ)- 7,9%

násilie proti skupine obyvateľ'ov a proti jednotlivcovi (359 TZ)- 1,3%

znásilnenie (§199 TZ)- 1,3%

sexuálne zneužívanie (§201 TZ)- 1,3%

- **d'alšiu trestnú činnosť**, ktorá bola zastúpená nasledujúcimi trestnými činmi

výtržníctvo (§364 TZ)- 13,2%

marenie výkonu úradného rozhodnutia (§348 TZ)- 4%

neposkytnutie pomoci (§177 TZ)- 1,3%

pytliactvo (§310 TZ)- 1,3%

nedovolené ozbrojovanie a obchodovanie so zbraňami (§294 TZ)- 1,3%

útok na verejného činiteľa (§323-325 TZ)- 1,3%

Obraz trestno-právnej charakteristiky dotvára výskum, ktorý je venovaný prekriminalite, ako aj recidíve, ktorá nastala po predchádzajúcom uložení trestu mladistvému. Poznatky o prekriminalite boli zistené z vyšetrovacieho spisu, ako aj zo správy zo školy či zo správ z Oddelenia sociálno- právnej ochrany detí a sociálnej kurately (do r.2006 Oddelenie sociálno-právnej ochrany a sociálnej prevencie). V rámci skúmanej vzorky mladistvých sa prekriminalita vyskytla takmer v polovici prípadov (46,6%), čím potvrdila významnú súvislosť rannej prekriminality a následnej trestnej činnosti. U jednotlivcov bolo možné sledovať širokú škálu deviantného správania sa až po trestnú činnosť. Zo štúdia predmetných vyšetrovacích a súdnych spisov je zrejmé, že prekriminalita sa objavovala v najrôznejších podobách: v podobe ničenia školského majetku, porušovania školského poriadku, záškoláctve, šikanovaní a fyzickom napádaní spolužiakov, falšovaní ospravedlnení od lekára, podvádzaní majstra odborného výcviku, v drobných krádežiach, a inom protispoločenskom konaní. Čo sa týka recidívy, tá bola zisťovaná analýzou výpisov z Registra trestov Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky. Uskutočneným výskumom bolo zistené, že zhruba v 12% prípadov sa mladiství páchatelia dopustili trestnej činnosti opätovne, teda po ich predchádzajúcom právoplatnom odsúdení. (Vráblová, 2008, s. 7-10)

PREKRIMINALITA RECIDÍVA TRESTNEJ ČINNOSTI MLADISTVÝCH		
Počet	27	7
%	46,6%	12,1%

Tabuľka č. 1: Prekriminalita a recidíva

**Kriminalita mladistvých
v obvode krajských prokuratúr za rok 2010**

	KP Bratislava	KP Trnava	KP Trenčín	KP Nitra	KP Žilina	KP Ban. Bystrica	KP Prešov	KP Košice	Spolu KP
Tr. stíhanie proti mladistvým osobám začaté v roku 2010	301	310	333	462	548	752	967	1 252	4 925
z toho vek 14 – 15 rokov	72	110	106	199	142	247	432	514	1 822
Tr. stíhanie proti mladistvým osobám ukončené v roku 2010	344	263	314	362	515	608	734	910	4 050
z toho vek 14 – 15 rokov	104	86	82	122	158	202	299	336	1 389
z toho dievčat 14 – 17	26	19	22	48	33	35	47	65	295
vplyv alkoholu	12	9	22	9	36	40	55	45	228
iné návykové látky	3	5	9	5	1	4	7	17	51
počet útokov pri tr. činoch	430	348	443	476	1113	1002	1066	1391	6 269
Obžalovaných mladistvých osôb	196	95	115	200	185	368	434	475	2 068
z toho vek 14 – 15 rokov	50	32	25	72	44	127	162	175	687
z toho dievčat 14 – 17	14	9	9	28	7	19	23	26	135
vplyv alkoholu	11	5	10	6	8	25	38	31	134
iné návykové látky	1	1	3	1			4	9	19
recidivisti	30	10	31	16	49	116	133	131	516
úmysel. tr. činy	30	10	30	15	49	113	132	130	509
úmysel. rov. druhu	21	8	23	9	37	74	105	117	394
počet útokov pri tr. činoch	255	142	182	275	407	624	656	779	3 320
Zastavenie tr. stíhania proti mladistvým	50	15	24	20	37	14	43	70	273
Prerušenie tr. stíhania proti mladistvým	21	18	20	25	43	65	16	86	294
Postúpenie tr. stíhania proti mladistvým			1	1	1	1	1		5
Podmienečné zastavenie tr. stíhania mladistvých prokurátorom	49	44	44	58	61	29	74	146	505
Skončenie na prokuratúre podaním návrhu na dohodu o vine a treste	15	72	95	57	122	109	134	98	702
Schválenie zmiernosti prokurátorom a zastavenie tr. stíhania	4	18	12		63	10	31	32	170
Počet oznámení o odsúdení mladistvých (stav k 15.1.2011)	109	55	86	176	90	273	361	398	1 548
Dohoda o vine a treste mladistvých schválená na súde	11	57	102	66	115	99	130	79	659
Podmienečné zastavenie tr. stíhania mladistvých súdom	4			1	2	2	11	8	28
Schválenie zmiernosti súdom					3	2	1	2	8

Tabuľka č. 2

Obraz kriminality mladistvých v jednotlivých obvodoch krajských prokuratúr, ktorý zachytáva druh trestnej činnosti a vek páchatel'ov trestnej činnosti rozdelení aj na pohlavie páchatel'ov za rok 2010, ktorý je spracovaný zo štatistiky Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky za rok 2010 zachytáva tabuľka č. 2. (Štatistický prehľad trestnej a netrestnej činnosti za rok 2010 , s. 59)

3.3. Najčastejšie poruchy správania u maloletých a mladistvých

Agrestivita – dieťa sa prejavuje napádaním ostatných detí, nerieši konflikt verbálne, ale používa prostriedky fyzického napádania ostatných, provokuje, robí zle dospelým i deťom. Je potrebné uplatniť rózne výchovné prostriedky a všetky nevhodné prejavy útokov potrestať.

Klamanie – je vedomé falšovanie skutočnosti a jeho cieľom je odklon od pravdy. Je však možné, že niektoré deti môžu byť v klamaní a podvádzaní podporované i zo strany vlastných rodičov, iní vyžadujú pravdovravnosť a dieťa vie, že by za klamstvo bolo potrestateľné. Sú však klamstvá, keď niekomu škodíme, získavame výhody, ale i niekoho chránime, nechceme mu spôsobiť bolesť (samaritánske klamstvo)

Záškolačstvo – je dlhšie trvajúce alebo opakované vynechávanie vyučovania týždne, mesiace, neraz pramení zo strachu pred školou, z napodobňovania nevhodných kamarátov, vzbury, z averzie voči škole alebo konkrétneho konfliktu s učiteľom alebo spolužiakmi.

Úteky – sú vzdialením sa dieťaťa bez dovoľenia z rodiny alebo z výchovného zariadenia na dobu niekoľkých hodín, jedného dňa alebo noci. Často sú výsledkom konfliktnej situácie v rodine, pomstou rodičom, túžbou po dobrodružstve. Úteky často prechádzajú do túlavosti.

Tuláctvo – niekoľkodňové až niekoľkotýždňové vzdialenie sa z rodiny alebo z výchovného zariadenia, neraz z kamarátmi. Často býva sprevádzané prvými krádežami, zaobstarávaním si peňazí a potravín na obživu lúpežami, vykrádaním ...

Drogová závislosť a závislosť na alkohole – užívanie drog často pôsobí ako spúšťač ďalších foriem porúch správania. Najmä alkohol býva často príčinou násilnej trestnej činnosti

mládeže, opojenie drogou je rovnako nebezpečné, získavanie peňazí na drogy je zložité a môže viesť k trestnej činnosti u maloletých a mladistvých.

Závislosť na nelátkových drogách – maloletí a mladiství dnes vo veľkej miere ohrozujú hlavne moderné formy závislosti a to : *technologické závislosti* – závislosť na internete, závislosť na telefonovaní, závislosť na televíznych programoch

Gambling – patologické hráčstvo, *oniománia* – patologické nakupovanie, *workoholizmus* – závislosť na práci. Sú to nové formy závislostí súvisiace s modernou dobou či kultom krásy.

Sebapoškodzovanie – zahŕňa sebazraňovanie, porezanie sa na rukách až samovražedné pokusy, ktoré sa niekedy končia tragicky. Často majú demonštatívny charakter, imitačný, inokedy vyplývajú zo zložitej osobnej situácie, z pocitov depresie, smútku zo straty milovanej osoby, pocitov menejcennosti. (Sejčová, 2009, s. 12- 13)

Všetky uvedené poruchy sú v dnešnej dobe u maloletých a mladistvých vo veľkej miere rozšírené a číhajú na čoraz väčšie množstvo z nich. Je veľmi dôležité tieto poruchy zachytiť v rannom štádiu a predísť hrozným následkom, ktoré zo sebou prinášajú.

ZÁVER

Výchova maloletých a mladistvých je zložitý proces, ktorý si vyžaduje mnoho síl a chuti neustále pôsobiť a formovať ich osobnosť s dôrazom na ich vlastnú identitu. Každý má právo na vlastný život a na možnosť rozhodovať sa tak, ako to cíti a ako mu jeho vnútorne „ja“ napovedá. Rodičia sa snažia vychovať zo svojich detí plnohodnotných členov spoločnosti, ktorí sa dokážu v dospelosti postarať sami o seba a raz keď si budú zakladať svoje vlastné rodiny, dokážu ich viesť k rovnakej zodpovednosti ako boli vedení oni. Každý z nás by si mal uvedomiť, že nežijeme na svete len my, ale žilo tu pred nami množstvo iných ľudí a aj po nás prídu ďalší, ktorí chcú tak isto ako my prežiť plnohodnotný život. Dôležitou súčasťou výchovy maloletých a mladistvých je samotná prevencia, ktorá by mala zabrániť ich delikventnému vývinu. Prevencia si vyžaduje najužšiu spoluprácu psychológov s rodinami, školami, s okresnou starostlivosťou o deti a rodinu, s políciou, súdmi pri výchovnom pôsobení na mladého človeka. Dôležité je zamerať sa na rizikové a ohrozené rodiny, v ktorých sú samotní rodičia páchatelmi trestných činov a tak dávajú zlý príklad svojim deťom. Hlavnými úlohami prevencie je koordinácia preventívnych projektov a programov na centrálnej, prípadne aj regionálnej úrovni. V súčasnosti existuje množstvo programov, ktoré napomáhajú pri výchove maloletých a mladistvých. Dôležitú úlohu pri prevencii proti kriminalite zohráva Policajný zbor Slovenskej republiky. V súčasnosti má rozbehnutých množstvo programov. Napr. program „**Vieme, že ...**“ je zameraný na protidrogovú výchovu, boj proti zlu, násiliu, závislostiam, predsudkom, rasizmu a neproduktívnemu spôsobu života. Ďalším programom je projekt „**Správaj sa normálne**“ plní nielen informačnú funkciu (poskytuje informácie napr. o Policajnom zbore, úlohách, o predsudkoch a rasizme, dopravnej problematike, o linke dôvery atď.) ale najmä preventívnu funkciu (napr. poskytuje konkrétne rady deťom ako sa nestáť obeťami trestného činu, ako zvládať určité záťažové situácie, kam sa obrátiť o pomoc a pod.) Tohto projektu sa zúčastňujú odborne vyškolení policajti, ktorí sa snažia formou hry a zábavy pôsobiť na výchovu maloletých a mladistvých v školách. Potreba takýchto projektov je veľmi dôležitá, pretože rodičia často nedokážu riešiť problémy, ktoré v súvislosti s výchovou maloletých a mladistvých nastanú. Vedomie, že existujú viaceré rodiny, ktoré majú problematické deti, mnohých rodičov spája a pomáha im ľahšie prekonať ich ťažkosti a tak isto aj maloletí a mladiství dokážu skôr prijať svoje problémy vtedy, keď si vypočujú aké dôsledky môže ich správanie priniesť . Žijeme v spoločnosti, ktorá nám prináša

množstvo nástrah a takzvané „zlé veci“ máme každodenne prestreté na „striebornej tácke“. Vychovať z maloletých a mladistvých zodpovedných ľudí je určite pre každého rodiča ťažkou životnou úlohou. Je to však nenahraditeľný pocit mať niekoho na svete pre koho sa oplatí žiť a obetovať sa pre neho.

Zoznam použitej literatúry:

- AGAFONOVÁ, M. 2006. *Etika*. Košice : Technická univerzita, 2006. [cit. 2011.02.07]
Dostupné na internete: <http://web.tuke.sk/ksv/skripta_etika.pdf.
- ARISTOTELES: *Etika Nikomachova*. Bratislava 1979: Pravda. ISBN 75-067-79
- BREZINKA, W., *Wychowanie i pedagogika w dobie przemian kulturowych*, WAM Kraków 2008, s. 65-66.
- BEZÁKOVÁ, D., *Spôsob výchovy v rodine a formovanie osobnosti dieťaťa*, Nitra 2008
- ČÁP, JAN : *Psychologie mnohostranného vývoje člověka*. SPN, Praha : 1990, ISBN 80-04-22967-0
- GRECMANOVÁ, H., HOLOUŠOVÁ, D.,URBANOVSKÁ, E. *Obecná pedagogika*. [Díl] 1.Olomouc : Hanex, 1996. ISBN8085783207
- GRECMANOVÁ, H., HOLOUŠOVÁ, D.,URBANOVSKÁ, E. *Obecná pedagogika*. [Díl] 2.Olomouc: Hanex, 1998. ISBN 808578324X.
- GURÁŇ, P.- FILADELFIOVÁ, J. 1994. *Rodina a poznávanie: reflexia vybraných aspektov*. In: Zborník z medzinárodného sympózia Rodina ako predmet vedy. Bratislava: Medzinárodné stredisko pre štúdium rodiny.
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H. : *Psychologický slovník*. Portál, Praha : 2000, ISBN 80-7178-303-X
- <http://sk.wikipedia.org>
- <http://www.cudzieslova.sk>
- <http://www.genpro.gov.sk>, *Štatistický prehľad trestnej a netrestnej činnosti za rok 2010*
- HVOZDÍK, S., et al 1999. *Vybrané kapitoly zo školskej psychológie 1. vydanie Prešov: Viena 1999*. ISBN 80-88922-03-2
- IVANOVÁ, E., KOPINOVÁ, E., LÍŠKOVÁ, E., *ETICKÁ VÝCHOVA v 2. ročníku základnej školy - Metodická príručka pre učiteľov*. Metodicko-pedagogické centrum, Bratislava: 2005, ISBN 80-8052-233-2
- KOUDELKOVÁ, A., *Psychologické otázky delikvence* ; Victoria Publishing, Praha, 1995
- LEVČÍKOVÁ et al. *Žiak s poruchami správania v základnej a strednej škole. Metodicko-informatívny materiál. Schválené ministerstvom školstva SR*. 21 s.
- LINHARTOVÁ, D. : *Psychologie pro učitele*.MZLU, Brno : 2000, ISBN 80-7157-476-7
- MIEDZGOVÁ, J. 2003. *Základy etiky*. 4. vyd. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2003. 3 s. ISBN 80-10-00241-0.

MRÁZ, Martin. 2001. *Etika*. Trnava : Trnavská univerzita, 2001. 139 s. ISBN: 80-88774-66-7

NOWAK, M., Wychowanie. In: *Cyprian Rogowski, Leksykon pedagogiki religii*,
VERBINUM Warszawa 2007, s.843

ORAVCOVÁ, J., *Sociálna psychológia*. Banská Bystrica : UMB Banská Bystrica. 2004. 314
s. ISBN 80-8055-980-5

RIEFOVÁ, S., – *Nesoustředené a neklidné dítě ve škole*, Portál , Praha, 1999 ISBN 80-7178-
287-4

ROZINAJOVÁ, H. 1988a. *Pedagogika pre rodičov*. Martin: Osveta
referaty.hladas.sk/referat.php/

SKALKOVÁ, J.: *Obecní didaktika*. Praha: ISV, 1999

SEJČOVÁ, L.,: *Delikvencia mládeže*, Bratislava: 2009, ISBN 978-80-89236-72-5

STŘELEČEK, S. a kol. 1992. *Kapitoly z rodinné výchovy*. Praha: Fortuna,

ŠŮRYOVÁ, E.: *Kriminalita mládeže*. Bratislava, Akadémia Policajného zboru v Bratislave,
2003

VÁGNEROVÁ, M.; KLÍMA, P. *Kapitoly z patopsychologie dítěte*. Praha: Univerzita
Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra psychologie, 1985.

VRÁBLOVÁ, M., *Trestné súdnictvo nad mladistvými v Slovenskej republike – Výsledky
empirického skúmania*. Trnava 2008

Zákon č. 36/2005 Z.z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon

ZELINA, M. 1996. *Stratégie a metódy rozvoja osobnosti dieťaťa*. Bratislava: IRIS, ISBN 80-
967013-4-7.